

186

warmińsko-mazurskie

Dokumentacja ewidencyjna
parku

S O P L E

gm. Małdyty
woj. olsztyńskie

4015

ANALIZA I OCENA WARTOŚCI ZABYTKOWYCH ZAŁOŻEŃ ZIELENI

Park, ogród, aleja, zielen towarzysząca		Nazwa: SOPLE	
Rodzaj parku/ogrodu: klasztorny, zamkowy, pałacowy, dworski, miejski		Adres: GM MAKEDON	
Czas powstania: XIX		Województwo: OLĘKUSKI	
Forma stylowa: neoklasycystyczny		Użytkownicy: Neoplasowe Admistracyjne Kosze	
Wielkość: 5,0 ha		ul. 22 W. w. Podlepe 110N	

K R Y T E R I A		0	1	2	3	4
		zły	mierny	dob.	b. dob.	
A	I. Stopień przetrwania elementów dawnego układu przestrzennego					
	1. Osie i ciągi kompozycji (relacja z architekturą)			+		
	2. Układ dróg			+		
	3. Stopień przetrwania starodrzewia		+			
	4. Układ wodny i pierw. ukształt. terenu		+			
	5. Zachowanie dawnych elementów architektury i małej architektury		+			
	II. Wartość układu przestrzennego					
	1. Jednorodność stylu całego układu lub wysoka czytelność nawarstwień stylowych			+		
	2. Wartość historyczna układu (dawność)		+			
	3. Wartość obiektów architektury		+			
	4. Reprezentatywność lub unikalność w skali regionu lub kraju		+			
	5. Wartości krajobrazowe i estetyczne		+			
	III. Wartości tradycji historycznej (w sensie potencjonalnych walorów turystycznych)					
	1. Związek obiektu z postaciami lub wydarzeniami historycznymi	+				
	Wartości zabytkowe ogółem				13	
B	I. Wartości przyrodnicze i ekologiczne					
	1. Rzadkie gatunki drzew i krzewów		+			
	2. Drzewa o charakterze pomników przyrody		+			
	3. Intensywność zadrzewienia		+			
	4. Stan zdrowotny drzewostanu		+			
	5. Znaczenie ekologiczne			+		
	Wartości przyrodnicze ogółem				6	
Ogólna ocena obiektu				19		

Analizę sporządził: **[Signature]**

Data: **2.07.81**

Uwaga dotycząca koniecznej doraźnej interwencji w zakresie zmiany sposobu użytkowania obiektu oraz działań konserwatorskich w odniesieniu do zadrzewienia i obiektów architektonicznych — podać na odwrocie karty!

Zakł. Graf. „Tamka”. Zam. 0102-1500/82. Nakł. 10 000 egz.

BIBLIOTEKA
Zarządca Obs. og. i teren. Zesp. Pałac. Ogród
Nr 110 4015 dep
ul. Szwoleżerów Nr 9, tel. 29-67-78

ARCHIWUM
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9, tel. 628 48 41 w. 130

Nr inw. 1015

RECENZJA EWIDENCJI PARKU

Sopie, gm. Małdyty, woj. olsztyńskie

Nazwa parku - adres

Autor W. Radziwinowicz z zespołem

1978

Rok opracowania

Czy a wykonana jest zgodnie z instrukcją tak.

Jeżeli nie jest kompletna p. uzupełnić na str. tytułowej nazwę obiektu a w metryczce pkt 4a - autor oraz dołączyć wypis z rejestru gruntów.

Analiza historyczna p. uzupełnić o dane hipoteczne oraz inf. o dworze.

Wykorzystanie źródeł p. uzupełnić o wypis z rejestru gruntów i dane hipoteczne.

Analiza układu przestrzennego plan nie jest zorientowany i w związku z tym opis nie jest adekwatny; ponadto p. uzupełnić: wjazd z drogi, kępy tuju, występowanie młodego i starego drzewostanu, oles, bórisko, dąb itp. oraz zweryfikować inf. o wartościach historycznych.

Wszystkie zinwentaryzowane rośliny muszą mieć swoje odpowiedniki i opis na planie, p. poprawić błędy w nazwach roślin.

Analiza stopnia zachowania p. bardziej dokładnie przeprowadzić analizę stopnia zachowania obiektu w porównaniu z mapą niemiecką.

Wnioski autorów ewidencji p. odpowiednio zaznaczyć granice ochrony ekologicznej oraz widokowej i sprecyzować te granice oraz podać konkluzję końcową; podać, o jaki stan parku z okresu przedwojennego chodzi?

Dokumentacja fotograficzna dobra

Na planie parku należy uzupełnić: datę i autora, opis roślin, element w planie - wsch części parku, oświdokową, oraz inne elementy wymienione wyżej.

Opólna ocena ewidencji wymaga poprawek i uzupełnień według uwag recenzji

Konkluzja: ewidencja wykonana jest poprawnie i może być przyjęta; z poprawkami.

Ewidencja wymaga poprawek w części I.3, II.1, 2, 3, III oraz na planie.

Ewidencja nie może być przyjęta z powodu:

Miejscowość i data Warszawa, IV, 1980 r.

Recenzent

dr inż. J. Kozakiewicz

Rodzaj dokumentacji	Katalog parków woj. olsztyńskiego <i>Sople</i> gmina Małdyty	
Autorzy opracowania	Wacław Radziwiłowicz Jan Panfil Kazimiera Kaczor Józef Kowalewski	
Recenzent	dr inż. Jolanta Kozakiewicz	
Zleceńodawca	Urząd Wojewódzki w Olsztynie Wydział Kultury i Sztuki Wojewódzki Konserwator Zabytków	
Rok opracowania	1978r.	
Miejsce przechowywania niniejszego opracowania	Urząd Wojewódzki w Olsztynie. Wydział Kultury i Sztuki. Wojewódzki Konserwator Zabytków.	Nr inw.

ARCHIWUM
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szwoleżerów 9, tel. 628 48 41 w. 130

Nr inw. 4045

BIBLIOTEKA
Zarządu Ochrony i Konserwacji Zabytków
ul. Szwoleżerów Nr 9, tel. 29-67-78
Nr inw. 4045

METRYCZKA PARKU - OGRODU

1.	<u>Adres: miejscowość /dzielnica, ulica, nr posesji/</u> Sople	<u>gmina</u> Małdyty	<u>Województwo</u> olsztyńskie
2.	<u>Nazwa parku: aktualna:</u> Sople	<u>dawna:</u> Soplyn, niemiecka Zöpel	
3.	<u>Rodzaj parku i stan jego zachowania:</u> Park podworski typu krajobrazowego. Park dobrze zachowany, alejki czytelne, układ wodny i drzewostan zachowany.		
4.	<u>Czas powstania i najważniejsze fazy przekształceń:</u> XIX w. Faz przekształceń nie zauważono.		
5.	<u>Powierzchnia parku:</u> Ogółem ha ok. 5,0	<u>w tym wód w ha:</u> 0,49	<u>Istniejące budynki:</u> 1. <u>O wartościach zabytkowych</u> nie ma <i>4a Autor nieznany</i>
6.	<u>Nr i data rejestru parku</u> nie ma w rejestrze	<u>6a.Opinia Komisji Konserw.</u>	<u>2. Inne:</u> murowany dwór, budynek gospodarczy
7.	<u>Użytkownicy obiektu:</u> Wojskowa Administracja Koszar nr 22 Warszawa. Podlega Min. Obrony Narodowej.		
8.	<u>Istniejące dokumentacje:</u> /data i autor/	<u>1. Pomiar sytuacyjno-wysokościowy:</u> nie ma	<u>2. Inwentaryzacja zieleni:</u> nie ma
	<u>3. Studium historyczne:</u> nie ma	<u>4. Badania techniczno-ekonomiczne</u> nie ma	<u>5. Dokumentacje branżowe, techniczne i ekspertyzy:</u> nie ma
9.	<u>Przeprowadzone remonty</u>	<u>Budynków</u> Wykonuje się bieżące remonty	<u>Parku:</u> Co roku przeprowadza się prace porządkowe <u>Metrykę sporządził:</u> 1978r. K. Kaczor <i>sk</i>

Opis i mapa

Nr jednostki rejestracyjnej 101 Nr Księgi Wieczystej brak

Skarb Państwa - Wojskowy Rejonowy Zarząd Kwaterunkowo-
Imię i nazwisko władającego właściciela (nazwa) imiona rodziców
Budowlany w Olsztynie

WYPIS Z REJESTRU GRUNTÓW

Obręb	Numer		Bliższe określenie położenia	Rodzaj użytków	Klasa	Powierzchnia			
	mapy	działki				użytków		ogółna działki	
				N		ha	ary m ²	ha	ary m ²
				R	IIIb	0	89		
				R	IVa	2	86		
				Pb	IV	0	99		
				Ls	IV	4	09		
				Lb	V	0	96		
Zajezerze	3	305				9	96	9	96

MAPA

(odrys, wyrys?) z mapy (ewidencyjnej)

Skala 1: 5000

Słownie: dziewięć ha dziewięćdziesiąt sześć arów

Park pow 542 ha.

Najmniejszy wypis z rejestru gruntów i mapę (odrys, wyrys?)
sporządzono według stanu z 1981 r.

(Miejsce
określenia)

Morąg

KIEROWNIK
Pracowni Usług Geodezyjnych

mgr inż. Ryszard Kalinowski

[Handwritten signature in blue ink]

Wojewódzkie Biuro Geodezji
Terenów Rolnych w Olsztynie
Rejonowy Oddział w Morągu
Książka reprodukcji Nr 85
dnia 9.11 - 1961 r.

[Handwritten signature in blue ink]

Sople szliska Małdyty.

1. Krótka analiza historyczna.

Wieś Sople, pierwotna nazwa Soplyn, niemiecka Eßpel została założona w 1388 roku jako wieś pruska. W XIX wieku folwark Sople należał do dóbr małdyckich, których właścicielem był von Houwald. W 1914 roku dobra znalazły się w posiadaniu Towarzystwa Rolnego, które w okresie międzywojennym rozparcelowało je na gospodarstwa chłopskie. W 1922 roku właścicielką dworu i parku była Frau Kahle. Po wojnie obiekt przystosowano do funkcji ośrodka kolonijnego dla dzieci.

Sądząc po wieku drzew i ukształtowaniu terenu można przypuszczać, że park miał od początku charakter krajobrazowy z elementami romantycznymi.

2. Dawne plany.

Plan parku z okresu przedwojennego przedstawia powiększone pięciokrotnie zdjęcie z niemieckiej mapy topograficznej z roku 1911.

3. Źródła do dziejów parku.

- Monografia - "Morąg. Z dziejów miasta i powiatu". Olsztyn 1973 - nazwa pierwotna i niemiecka wsi oraz wymieniony jest właściciel folwarku.
- Oscar Köhler. Adresbuch für die Provinz Ostpreussen. Leipzig 1922 - właściciel z 1922 roku.
- Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego. Warszawa 1880. niemiecka i polska nazwa wsi.
- Niemiecka mapa topograficzna w skali 1:25000 z roku 1911 znajdująca się w Wojewódzkim Archiwum Państwowym w Olsztynie.
- Zarządzenie Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie z dnia

25.V.1977r. w sprawie jednolitych zasad ochrony drzew w miastach i parkach wiejskich - figuruje park w Sopłach.

- Wykaz miejscowości woj. olsztyńskiego - Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie z dnia 15 września 1978r. nr 10 - aktualna nazwa wsi.
- Spis miejscowości woj. olsztyńskiego. Olsztyn 1976 - nazwa wsi.

Ponadto sprawdzono następujące źródła, w których nie znaleziono informacji o parku:

- Gustaw Leyding. Słownik nazw miejscowych Okręgu Mazurskiego. Poznań 1959.
- Stanisław Rospond. Skerowidez ustalonych nazw miejscowości na Ziemiach Odzyskanych. Wrocław 1948.
- Obwieszczenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie z dnia 3 kwietnia 1963 r. w sprawie wykazu zabytków nieruchomych woj. olsztyńskiego. Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie z dn. 29.VI.1963 r. nr 7 poz. 79.
- Obwieszczenie Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie z dnia 5 grudnia 1977 r. w sprawie wykazu zabytkowych obiektów architektury woj. olsztyńskiego. Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie z dnia 10 grudnia 1977r. nr 10 poz. 50.
- Ogłoszenie Wydziału Rolnictwa i Leśnictwa Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie z dnia 5 września 1968r. w sprawie pomników przyrody woj. olsztyńskiego. Dziennik Urzędowy Wojewódzkiej Rady Narodowej w Olsztynie z dnia 10 września 1968r. nr 10 poz. 97.
- Janusz Chrasanowski, Marian Kornecki, Jan Samek. Katalog Zabytków sztuki w Polsce. Woj. olsztyńskie. Pow. Moreg. Warszawa 1954. /maszynopis znajdujący się u Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Olsztynie/.

- Materiały Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody w Olsztynie.
- Rejestr Ogrodów Polskich. W-wa 1965.
- Jerzy Golekowski. Prace konserwatorskie, woj. olsztyńskie 1953-56. Ochrona Zabytków 1957 r. nr 2.
- Z. Brwiński. Prace konserwatorskie, woj. olsztyńskie. Ochrona Zabytków 1953r. nr 1.
- Cecylia Fotulani. Prace konserwatorskie w woj. olsztyńskim. Komunikaty Mazursko-Warmińskie 1958r. nr 3.
- Lucjan Czubiel. Prace konserwatorskie w woj. olsztyńskim w latach 1961-65. Komunikaty Mazursko-Warmińskie 1967r. nr1-2.
- Longin Majdecki. Historia Ogrodów. Warszawa 1972.
- Gerard Ciołek. Ogrody polskie. Warszawa 1954.
- Materiały Biura Dokumentacji Zabytków w Olsztynie.
- Mieczysław Orłowiec. Ilustrowany przewodnik po Mazurskich Pruskich i Warmji. Łódź-Warszawa 1923.

II. Charakterystyka stanu istniejącego.

1. Układ przestrzenny.

Park położony jest przy uczęszczanej, międzynarodowej trasie E-81 /Warszawa-Gdańsk/ w odległości około 4 km na południe od Małdyt.

W okolicy występuje rozległy obszar pokryty gliną zwałową moreny dennej. Lekko falisty krajobraz urozmaicają zagłębienia wytopiskowe wypełnione wodami jezior /duże jezioro Ruda Woda położone na szlaku Ostróda-Elbląg o pow. $6,2 \text{ km}^2$ i długości 11,75 km/ oraz podmokłymi torfowiskami.

Procent powierzchni zalesionej jest w tej okolicy niewielki, zwłaszcza bezpośrednio przy trasie E-81 na przestrzeni wielu kilometrów jedynymi skupiskami wysokiej zieleni są zadrzewienia niewielkich parków.

Wjazd do parku odbywa się szeroką aleją, która przed dworem przechodzi w podjazd. Aleja biegnie dalej w kierunku południowym i wychodzi na pastwisko. Wschodnią granicę parku stanowi przegradzony szpaler świerkowy, który dochodzi do stawku zajmującego całą południowo-wschodnią część parku. Staw ogrodzony jest siatką. Przed frontem dworu rosną pojedynczo drzewa, znajduje się tu też ogródek warzywny ogrodzony drewnianym płotem. Na zachód od dworku teren lekko opada w kierunku szosy. Znajduje się tu trawiasta półkolista enklawa na brzegu której rosną trzy kopy tuju. Przy enklawie usytuowany jest stawek ogrodzony siatką. Ze stawku na zachód wypływa ciek wodny. Ta część parku jest poprzetrastana młodym drzewostanem i krzewami. Drugi stawek położony jest na północ od pierwszego, przy drodze dojazdowej z szosy. Przy dworku stoi murowany budynek gospodarczy służący jako magazyn. Na południe od niego teren jest luźno zadrzewiony, przeważa młody drzewostan. W zachodniej części równoległe do szosy

przebiega linia telefoniczna oraz rów z wodą. Ta część porośnięta jest olśm. Alejki wyraźnie widoczne są w terenie choć miejscami są niezbyt czytelne. W części środkowej parku w pobliżu stawku urządzone jest boisko do siatkówki, przy nim rośnie dąb o obwodzie 3,10m.

W całym parku widoczne są ślady wycinki drzew, po których pozostały tylko pnie. Park ma charakter krajobrazowy, nie stwierdzono w nim nasadzeń stylowych. Nie jest związany z postaciami historycznymi. Jest to typowy dla regionu park z mieszanym drzewostanem charakterystycznym dla większości parków województwa olsztyńskiego. Dwór nie ma wartości zabytkowych, nie figuruje w wykazie zabytków gminy Małdyty.

2. Skrócona inwentaryzacja zieleni.

W parku przeprowadzono prowizoryczny szacunek zamożności drzewostanu według niżej podanego zestawienia:

Klon zwyczajny / <i>Acer platanoides</i> /	30%
Lipa drobnolistna / <i>Tilia cordata</i> /	20%
Buk zwyczajny / <i>Fagus sylvatica</i> /	20%
Jesion wyniosły / <i>Fraxinus excelsior</i> /	10%
Grab zwyczajny / <i>Carpinus betulus</i> /	10%
Olśa czarna / <i>Alnus glutinosa</i> /	10%
	100 %

Wiek drzewostanu /30-100/ 90 lat. Pojedyncze sosna, modrzew, świerk, dąb, buk /120-140/ 130 lat. Stopień sadrzewienia 06, klasa siedliska dla drzewostanu II. Wzdłuż szosy na terenie o glebie wilgotnej /podmokłej/ pas olśy czarnej w wieku /40-60/ 50 lat, o sadrzewieniu 07.

Krzewy: bez czarnej /*Sambucus nigra*/, śnieguliczka biała /*Symphoricarpos albus*/, trzmielina zwyczajna /*Svenymus europaea*/,

kruszywa pospolita /*Frangula alnus*/.

Runo: roślinność w masywie sterodrzewu - gwiazdnica wielkokwiatowa /*Stellaria holostea*/, gajowiec żółty /*Galeobdolon luteum*/, marzanka wonna /*Asperula odorata*/, pokrzywa zwyczajna /*Urtica dioica*/ i inne. Powierzchnie trawiaste zarastają roślinnością synantropijną, wśród której wyróżniają się - podagrycznik pospolity /*Aegopodium podagraria*/, jasnota biała /*Lamium album*/, babka zwyczajna /*Plantago major*/, bylica pospolita /*Artemisia vulgaris*/, kopian pajęczynowaty /*Arctum tomentosum*/, persz właściwy /*Agropyron repens*/.

Z gatunków obcych w parku w trzech grupach występuje żywotnik zachodni /*Thuja occidentalis*/ w liczbie 18 egzemplarzy o obw. około 90 cm oraz jeden żywotnik o obw. 130 cm.

Drzew o charakterze pomnikowym nie ma.

Większość starego drzewostanu została wycięta w okresie powojennym. Dominuje tu młody drzewostan. Stan zdrowotny drzewostanu nie budzi zastrzeżeń. W bezleśnej okolicy, jak już wspomniiano wyżej, drzewostan posiada duże znaczenie ekologiczne.

3. Analiza stopnia zachowania układu zabytkowego.

Układ zabytkowy parku w Sopłach zachował się dobrze. Powierzchnia parku pozostała bez zmian. Nie zachowały się całkowicie szpalery drzew na obrzeżach widoczne na mapie niemieckiej. Wnętrze wytyczone przez alejki pozostały takie same, również układ alejek i ścieżek niewiele różni się od układu na mapie niemieckiej. Powierzchnia stawków pozostała bez zmian. Wiele starych drzew zostało wyciętych o czym świadczą pozostałe pnie. Dwór znajduje się w dobrym stanie, jest on na bieżąco remontowany, murewany budynek obok niego został wzniesiony w

okresie powojennym. Większym zmianom uległ teren przed frontem dworu, a mianowicie założone tu ogródki warzywne, staw ogrodzone siatką. Budynki gospodarcze należące do majątku usytuowane na wschód od dworu należą obecnie do prywatnego użytkownika. Śladów małej architektury w parku nie stwierdzono.

4. Rola obiektu w krajobrazie.

W bezleśnym krajobrazie okolic Sopli park spełnia dużą rolę podnosząc estetykę krajobrazu i urozmaiając monotony krajobraz. Należy podkreślić tu położenie parku przy jednej z najważniejszych dróg województwa śląskiego. Dla dzieci przebywających tu na koloniach letnich park spełnia ważną rolę jako miejsce rekreacji i zabaw.

III. Wnioski dotyczące:

1. Granicy ochrony konserwatorskiej w zakresie:

a/ ochrony układu parku

zachować układ parku w obecnych granicach;

b/ ochrony ekologicznej

zachować starodrzew i stawki pełniące ważną rolę w tzw. małej retencji, nie osuszać terenu przy szerszym celu zachowania lasu. Granica powinna obejmować cały park.

c/ ochrony kompozycji widokowej

zachować os. widokową wybiegającą z ganku dworku na stawek położony w centrum parku. Z otaczającymi terenami park nie jest związany widokowo i dlatego nie ma potrzeby wprowadzać granicy ochrony widokowej.

2. Ewentualnej zmiany dotychczasowego sposobu użytkowania całości parku i poszczególnych jego części.

Nie ma zastrzeżeń co do sposobu użytkowania parku, dobrze byłoby, gdyby stawki oczyszczane były częściej.

3. Zakresu niezbędnej lub pożądanej renowacji.

Przy renowacji parku należy zwrócić uwagę na przywrócenie stanu parku z okresu przedwojennego. Konieczne jest odnowienie alejek i przerzedzenie podrostów oraz większa troska o trawniki.

Ze względu na dobrze zachowane założenia i elementy kompozycji w parku należy go objąć ochroną konserwatorską.

Opracował zespół przy Muzeum Armii i Mazur w Olsztynie:

Wacław Radziwiłowicz.....

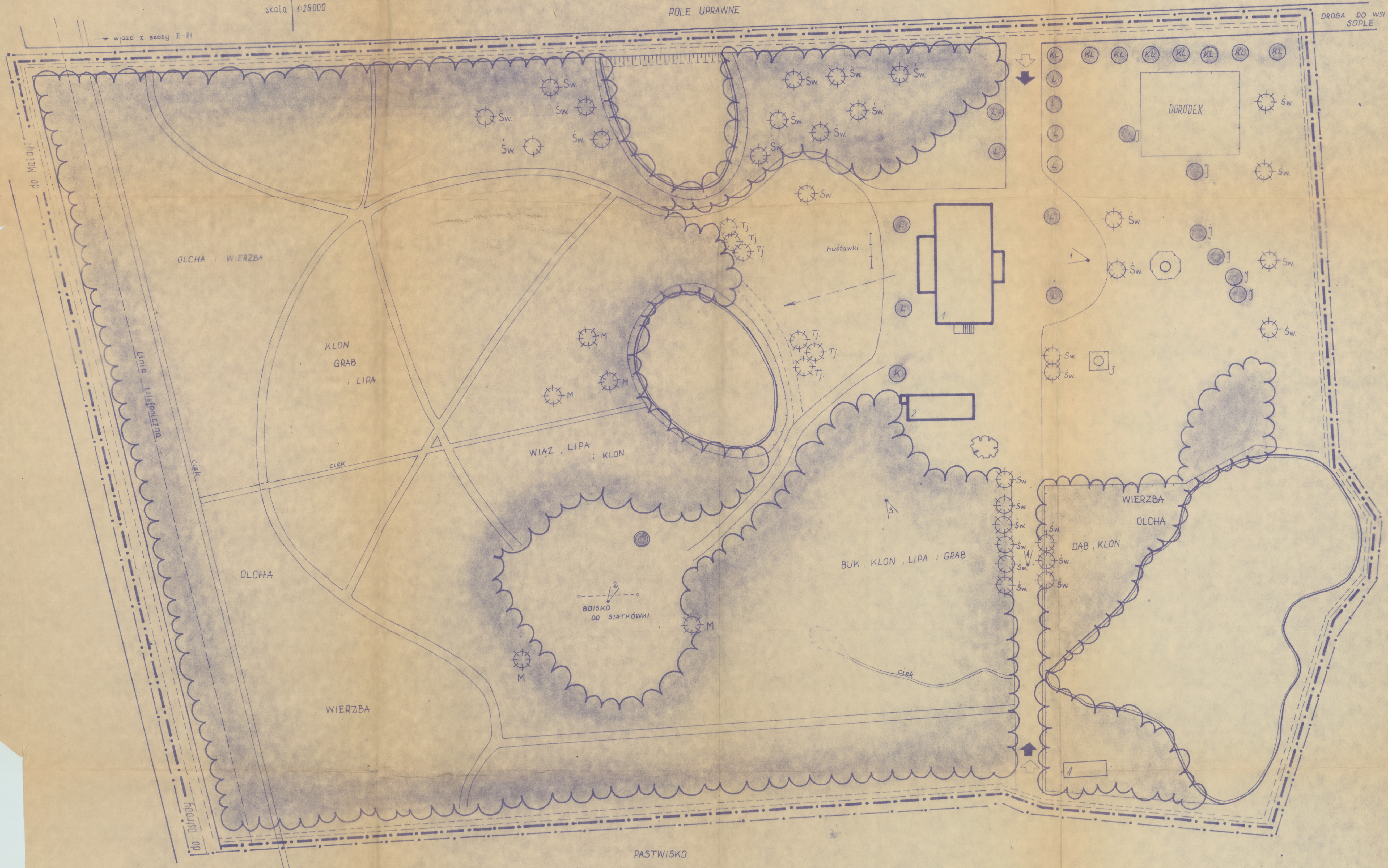
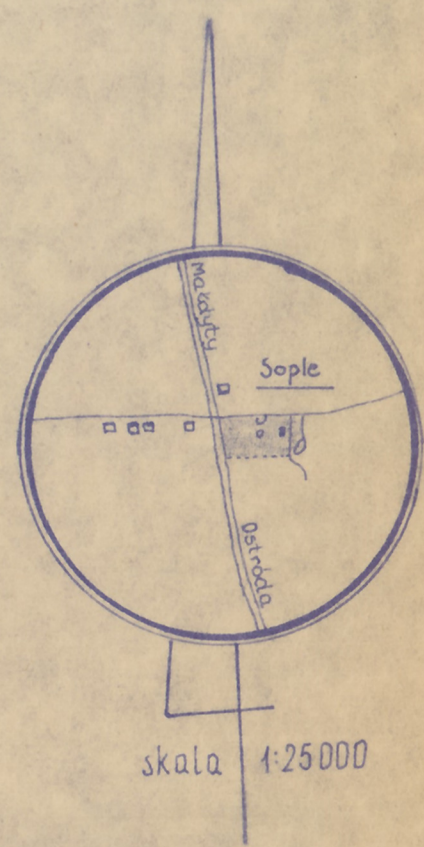
Kazimiera Kaczor.....

Józef Kozalewski.....

Olsztyn, 1978r.

PARK W SOPLACH

skala 1:500

- 1 DWÓR MUROWANY
- 2 BUDYNEK GOSPODARCZY
- 3 STUDIA W OGRÓDZENIU
- AKTUALNA GRANICA PARKU
- PIERWOTNA GRANICA PARKU
- OGRÓDZENIE NIETRWAŁE Z SIATKI
- STAW
- DROGI DAWNE DOBRZE ZACHOWANE
- SKARPA
- KRZEWY

- 4 MASYW STARODRZEWIA
- POJEDYŃCZE DRZEWIA LIŚCIASTE I IGŁASTE
- SZOPA DREWNIANA
- POWIERZCHNIE TRAWIASTE
- AKTUALNE I DAWNE WEJŚCIE DO PARKU
- ŚLADY DAWNYCH DROG
- OŚ WIDOKOWA
- STANOWISKO I KIERUNEK WYK. ZDJĘCIA FOTOG.
- DĄB O CHARAKTERZE POMNIKOWYM
- KLON
- KASZTANY
- LIPY
- ŚWIERKI
- MODRZEWIE JAPONSKIE
- JABŁONIE

- GRANICA OCHRONY EKOLOGICZNEJ
- GRANICA OCHRONY ZABYTKOWEGO ZAKŁADZENIA

WYK. MGR. W. RADZIWIŃCZAK

DN. 30. XI. 1979r.

ARCHIWUM
OŚRODKA OCHRONY
ZABYTKOWEGO KRAJOBRAZU
ul. Szewalska 9, tel. 628 48 41 w. 150
Nr. 1111. 11015